

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології
Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія науки

Другий освітній рівень вищої освіти
магістра

Спеціальність – А4 «Середня освіта» (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність А4.15 «Середня освіта» (Природничі науки)
Галузь знань А «Освіта»

Форма навчання – денна, заочна

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “27” серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Філософія науки
Викладач	Дойчик Максим Вікторович
Контактний телефон викладача	0955702451
E-mail викладача	maksym.doichyk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний, заочний, вечірній
Обсяг дисципліни	<u>3,0</u> кредити ЄКТС, <u>90</u> год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	www.d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Консультації проводяться щопонеділка з 13.00 до 15.00 в ауд. 503 (г.к.). Онлайн консультації можуть бути організовані за бажанням студентів з використанням Viber (+380955702451).
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Навчальна дисципліна «Філософія науки» передбачає розгляд основних філософсько-світоглядних проблем і тенденцій розвитку науки, критичне осмислення подій та явищ наукового життя, використання філософської рефлексії для формування власної світоглядної позиції, системного наукового світогляду та загального культурного світогляду. «Філософія науки» читається магістрантам першого курсу спеціальності А4 «Середня освіта» (за предметними спеціальностями) предметної спеціальності А4.15 «Середня освіта» (Природничі науки) факультету природничих наук і покликана допомогти зрозуміти значення функцій, методологічних можливостей науки, зрозуміти роль науки як культурного феномену та соціального інституту, роль наукових революцій у соціокультурному процесі. Важливою є орієнтація на формування у здобувачів освітнього рівня «магістра» культури наукового мислення, розуміння основних напрямків розвитку філософії науки як галузі філософського знання, вивчення основних тенденцій розвитку сучасної науки, основ академічної культури, етичної складової наукової діяльності вченого-дослідника тощо. Їхнє знання та розуміння породжує вміння окреслювати дослідницьке поле, методологію власного наукового дослідження, а також давати фахову оцінку явищам і подіям наукового життя, соціокультурному процесу. Вагоме місце також займає формування комунікативних навичок і творчих здібностей, важливих для обґрунтування гіпотез і ефективного позиціонування власних наукових здобутків.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета: пояснити магістрантам місце і роль філософії у контексті формування наукового знання, розкрити особливості наукового пізнання та можливостей застосування у ньому філософської методології, ознайомити з найбільш значущими світоглядними ідеями на всіх етапах цивілізаційного розвитку, які визначали характер розвитку науки.</p> <p>Завдання: розкрити предмет і завдання філософії науки, ознайомити з особливостями історичного розвитку науки, експлікувати найважливіші наукові ідеї представників античної, середньовічної, ренесансної, новочасної та сучасної філософії, з'ясувати найважливіші методологічні принципи філософського осмислення буття, людини, свідомості, пізнання, методу, суспільства, культури, сформувані системний науковий світогляд, вдосконалити навички наукового пошуку, застосування філософських, загальнонаукових методів під час виконання науково-дослідних завдань за темою магістерської кваліфікаційної роботи.</p>	
4. Загальні і фахові компетентності	
<p><i>Інтегральна компетентність.</i> Здатність інтегрувати знання та розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в галузі природничої освіти у широких або мультидисциплінарних контекстах під час здійснення професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень, провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур,</p>	

характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов та вимог організації освітнього процесу

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до прогнозування результатів освітнього процесу, абстрактного та критичного мислення, аналізу та синтезу, у процесі виявлення та оцінки педагогічних проблеми, вироблення рішень щодо їх усунення.

ЗК2. Здатність до володіння технологіями усного і писемного мовлення державною та іноземною мовами, формування й розвитку мовно-комунікативних вмінь і навичок здобувачів освіти, навик міжособистісного спілкування і критичного ставлення до інформації, отриманої із різних джерел.

ЗК3. Здатність до проведення досліджень, до самостійного вивчення нових методів дослідження, провадження дослідницької та інноваційної діяльності, творчого підходу до розв'язання освітніх та наукових проблем.

ЗК6. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети, роботи в команді, оцінки стратегічного розвитку команди, володіння навичками міжособистісної взаємодії при вирішенні професійних завдань; здатність генерувати нові ідеї для розв'язання професійно-педагогічних проблем, ініціативності та підприємливості

ЗК7. Здатність нести громадянську відповідальність за стан довкілля та суспільства, виявляти толерантне ставлення до різних думок і поглядів в умовах полікультурного середовища, дотримання морально-етичних аспектів професійної діяльності, академічної доброчесності.

ЗК10. Здатність до самостійного навчання і самовдосконалення упродовж життя, до інноваційної діяльності, проєктування та реалізації індивідуальних освітніх траєкторій особистісного зростання.

ЗК11. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахові компетентності:

ФК1. Здатність оперувати сучасною термінологією, науковими поняттями, законами, концепціями, вченнями і теоріями природничих наук, фізики, хімії, біології.

ФК3. Здатність характеризувати досягнення природничих наук, виявляти їх роль у житті суспільства для забезпечення сталості розвитку біологічних систем.

ФК5. Здатність дотримуватися принципу науковості у процесі трансляції природничих знань у площину шкільних навчальних предметів: природничі науки, фізика, хімія, біологія.

5. Програмні результати навчання

Вивчення «Філософії науки» забезпечує такі **програмні результати навчання:**

ПРН1. Знати сучасну термінологію, наукові поняття, закони, концепції, теорії, методи дослідження педагогічних та природничих наук. Розуміння та тлумачення загальних тенденцій, закономірностей розвитку педагогічної та природничих наук, їх ролі у формуванні природничо-наукової картини світу.

ПРН2. Знати та розуміти стратегії сталого розвитку та сутності взаємозв'язків між природним середовищем і людиною як духовною та інтелектуальною, раціональною та ірраціональною істотою.

ПРН3. Знання методології наукового пізнання як концептуальної основи професійної діяльності вчителя природничих наук, розуміння динаміки розвитку сучасних наукових теорій, що оновлюють методологію дослідження природи, соціуму, людини.

ПРН8. Уміти абстрактно та критично мислити, приймати конструктивні рішення на основі логічних аргументів та перевірених фактів, гармонійного поєднання знань з природничих наук, методики їх навчання та культури педагогічного спілкування.

ПРН13. Здійснювати самостійну роботу для написання та оформлення рукопису наукової, науково-методичної публікації та бути здатним працювати у групі по виконанню науково-педагогічного дослідження.

ПРН14. Володіти навичками працювати самостійно або в команді, уміти отримати результат в рамках обмеженого часу з урахуванням професійної сумлінності та унеможливлення плагіату.

ПРН15. Мати потребу та вміння вчитися упродовж життя і самостійно вдосконалювати здобуті під час навчання професійні компетентності.

ПРН16. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміння застосовувати їх в професійній діяльності.

6. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16

семінарські заняття / практичні / лабораторні	14		
самостійна робота	60		
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/ вибірковий
Перший	Усі спеціальності.	Перший	Нормативний
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		Кількість год.	
		лекції	сем. заняття
			сам. роб.
Тема 1. Предмет філософії науки.		2	2
Тема 2. Основні етапи розвитку науки.		8	6
Тема 3. Гносеологія та проблеми наукового пошуку.		4	2
Тема 4. Наука як рушійна сила сучасного прогресу. Етика науки.		2	2
Контрольна робота			2
		ЗАГ.:	60
	16	14	60
7. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Максимальна кількість балів за відвідані лекційні заняття може становити 5 балів. Оцінюється робота студентів на 7 семінарських заняттях упродовж семестру за усний та тестовий компоненти цієї роботи. Максимальна кількість балів за роботу на семінарських заняттях може становити 80 балів. Передбачена одна підсумкова контрольна робота (максимум 15 балів). При виставленні заліку (мінімум 50 балів, максимум 100 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному оцінюванні (80 балів), при виконанні підсумкової контрольної роботи – 15 балів), а також бали, отримані за відвідування лекцій (5 балів).</p> <p>Студент, який не набрав мінімальних 50 залікових балів (з можливих 100 балів) за відомістю №1, користується повторним правом на складання заліку за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне тестування.</p>		
Шкала оцінювання: національна та ECTS	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
			для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
			для заліку
	90 – 100	A	відмінно
	80 – 89	B	добре
	70 – 79	C	
	60 – 69	D	
	50 – 59	E	задовільно
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Вимоги до письмових робіт	Передбачена одна підсумкова контрольна робота (максимум 15 балів). Підсумкова контрольна робота повинна містити конкретні і чіткі відповіді на поставлені питання. Тестові завдання передбачають вибір правильного варіанту відповіді.
Семінарські заняття	Оцінюється робота студентів на 7 семінарських заняттях упродовж семестру за усний та тестовий компоненти цієї роботи. Максимальна кількість балів за відвідані лекційні заняття може становити 5 балів. Максимальна кількість балів за роботу на семінарських заняттях може становити 80 балів.
Лекційні заняття	Максимальна кількість балів за відвідані лекційні заняття може становити 5 балів.
Умови допуску до підсумкового контролю	Максимальна кількість балів за відвідані лекційні заняття може становити 5 балів. Оцінюється робота студентів на 7 семінарських заняттях упродовж семестру за усний та тестовий компоненти цієї роботи. Максимальна кількість балів за роботу на семінарських заняттях може становити 80 балів. Передбачена одна підсумкова контрольна робота (максимум 15 балів). При виставленні заліку (мінімум 50 балів, максимум 100 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному оцінюванні (80 балів), при виконанні підсумкової контрольної роботи – 15 балів) для самостійної роботи, а також бали, отримані за відвідування лекцій (5 балів). Студент, який не набрав мінімальних 50 залікових балів (з можливих 100 балів) за відомістю №1, користується повторним правом на складання заліку за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне тестування.
Підсумковий контроль	Залік

8. Політика навчальної дисципліни

1. Інформація щодо результатів тестування, виконання індивідуальних / групових робіт, презентації результатів самостійної роботи, загальна оцінка змістового модуля в цілому надається кожному студенту індивідуально. Неприпустимими є плагіат та списування.
2. Присутність і робота студентів на лекційних, семінарських заняттях є обов'язковою. Під час навчання в режимі онлайн присутність студента фіксується за наявності включеної відеокамери та прописаного ідентифікатора (прізвище та ім'я студента). Теоретичні матеріали з курсу, а також додаткові ресурси для його засвоєння є доступними на сайті дистанційної освіти (за поданим вище посиланням), у бібліотеці університету та у форматі електронної інформації на сайті бібліотеки університету <http://lib.pnu.edu.ua/>, <https://d-learn.pnu.edu.ua/>.
3. При виставленні заліку (мінімум 50 балів, максимум 100 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному оцінюванні під час аудиторних занять (80 балів), при виконанні підсумкової контрольної роботи – 15 балів), а також бали, отримані за відвідування лекцій (5 балів).
Студент, який не набрав мінімум 50 залікових балів (з можливих 100 балів) за відомістю №1, користується повторним правом на складання заліку за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне тестування.
4. Дотримання **академічної доброчесності** засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за покликанням: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.
5. Неетична поведінка, порушення академічної доброчесності можуть призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти ([переглянути](#)).
6. Студенти, які навчаються за **індивідуальним графіком**, опрацьовують частину теоретичного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань в системі

дистанційного навчання d-learn та виконання письмового індивідуального завдання відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються «Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» ([переглянути](#)).

7. Порядок перезарахування результатів **неформальної освіти** в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів на платформах Coursera, Udemu, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» ([переглянути](#)).

9. Рекомендована література

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н.Г. Сорокіної, А.Є. Артюхова, І.О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. осв. політики»; за заг. ред. Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова. К. : Таксон, 2016. 234 с.
3. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. [Текст] : курс лекцій. К. : Генеза, 1996. 368 с.
4. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: (Західноєвропейський контекст). К. : Тандем, 2000. 416 с.
5. Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. Історія філософії: підручник. К. : Либідь, 2001. 408 с.
6. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії [Текст] : монографія. Видання. 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
https://www.researchgate.net/publication/373832987_IDEA_GIDNOSTI_V_ISTORII_EVROPEJSKOI_FILOSOFII
7. Історія філософії [Текст]: словник за заг. ред. В. І. Ярошовця. К. : Знання України, 2006. 1200с.
8. Карівець І. Суть філософії, або чому ненавидять філософію. Humanitarian vision. 2017. Vol. 3, Num. 1. С. 81-86. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hv_2017_3_1_15.
9. Кругляк М. І. Наука і позанаукове пізнання: проблема взаємодії. Університетська кафедра. 2013. № 2. С. 126-136. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukaf_2013_2_13.
10. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
11. Ратніков В.С. Основи філософії науки і філософії техніки: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2012. 291 с.
12. Рассел Б. Історія західної філософії. К. : Основи, 1995. 759 с.
13. Філософія та методологія науки: підручник / Добронравова І.С., Сидоренко Л.І. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 223 с.
14. Філософія науки: підручник / Добронравова І.С., Сидоренко Л.І., Чуйко В.Л. та ін. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с.
15. Філософія науки. Навчальний посібник / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2017. 588 с.
16. Філософія науки: навчальний посібник: [Електронне видання] / Кузь О.М., Чешко В.Ф. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 172 с.
17. Хостантинов В.О. Філософія науки: курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2017. 188 с.
18. Doichyk M. Protestant view on Human Dignity from the perspective of Max Weber's methodological individualism: social potential. *Релігія та Соціум: міжнародний часопис*. 2018. № 1-2 (29-30). С. 71–77.
19. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2019). The Idea of Dignity in Contemporary Scientific Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 2(2), 3-12. <https://doi.org/10.15421/341919>

20. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2021). Epistemological Premises for the Concept of Dignity in John Locke's Philosophical Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 4(1), 3-12. <https://doi.org/10.15421/34210>
21. Duliba, Y., Ovcharuk, S., Doichyk, M., Hoian, I., Vergolyas, M., & Sarancha, I. (2022). The Transformation of the Global Civil Society during the Covid-19 Pandemic. *Postmodern Openings*, 13(1), 436-449. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/406>
22. Maidaniuk, I., Tsoi, T., Hoian, I., Doichyk, M., Patlaichuk, O., & Stupak, O. (2022). The Problem of Artificial Intelligence in Contemporary Philosophy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 13(4), 436-449. <https://doi.org/10.18662/brain/13.4/397>
23. Prepotenska, M., Ovsiankina, L., Smyrnova, T., Rasskazova, O., Cherednyk, L., & Doichyk, M. (2022). Tolerance as a Communicative and Socio-Cultural Strategy of Social Agreements. *Postmodern Openings*, 13(1), 291-312. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/397>

10. Програмові вимоги

**«Культурою розуму є філософія»
(Цицерон)**

**«Май мужність користуватись власним розумом»
(І. Кант)**

Для заліку магістрант повинен знати зміст програмових розділів і тем навчального курсу, відповідно до яких пропонується основний перелік питань:

- Предмет філософії науки.
- Співвідношення філософії та науки. Особливості наукового пізнання в порівнянні з міфологічним, релігійним, філософським, мистецьким, повсякденним.
- Основні функції науки.
- Періодизація становлення наукових знань.
- Становлення переднауки у стародавніх цивілізаціях.
- Формування наукових знань у період Античності. Досократівський етап в старогрецькій філософії. Класична доба античної філософії (софісти, Сократ, Платон, Арістотель). Елліністична і римська філософія (епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм, неоплатонізм).
- Особливості розвитку наукової думки в Європі за доби Середньовіччя.
- Відродження та Реформація як ідеологічна передумова розвитку науки Модерну.
- Становлення класичної науки Нового часу (Модерну). Евристичний потенціал філософії Ф. Бекона, Р. Декарта, Дж. Локка, Т. Гоббса, Б. Спінози та ін.). Філософські ідеї мислителів-просвітників (Ф. Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, Й. Гердер та ін.). Класична німецька філософія: джерела та суттєві риси. Філософські системи І. Канта, Й. Фіхте, Ф. Шеллінга, Г. Гегеля, Л. Фюєрбаха.
- Виникнення та особливості розвитку філософії науки в другій половині XIX-XX ст. Некласична парадигма мислення. Оновлення класичних традицій: неокантіанство, неогегельянство. Марксизм як філософська течія. Виникнення неокласичних течій. Принцип ірраціоналізму. Філософія життя. Психоаналітична філософія. Прагматизм. Позитивізм і його стадії. Феноменологія. Герменевтика. Філософська антропологія. Екзистенціалізм. Еволюція релігійної філософії XX ст. (неотомізм, персоналізм, тейярдізм).
- Специфіка постнеокласичної науки. Сучасна філософія: суттєві риси, провідні тенденції, основні течії. Структуралізм. Постмодернізм.
- Поняття «пізнання» та його види.
- Чуттєве і раціональне у пізнанні.
- Поняття «знання». Види знання.
- Проблема істини у пізнанні.
- Структура наукового пізнання.
- Основні форми теоретичного рівня наукового пізнання.
- Методи і прийоми наукового дослідження.
- Емпіричний рівень дослідження, його методи.

- Методи теоретичного дослідження, можливості їх використання.
- Особливості наукового дослідження як творчого процесу. Евристика.
- Суб`єктивний чинник та особливості його врахування в науковому дослідженні.
- Етика науки.
- Поняття «прогрес» та «науково-технічний прогрес». Наука як рушійна сила суспільного прогресу. Сутність поняття «наукова революція».
- НТР та її соціальні наслідки. Поняття «глобальні проблеми людства». Проблеми соціального прогнозування.
- Моральний вибір і моральна відповідальність у науці.
- Академічна добросесність: данина моді чи життєва необхідність?
- Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: мета, принципи, механізми дії.
- Філософський аналіз змісту текстів першоджерел.

Викладач

М.В. Дойчик